

Kurser och arrangemang för närstående

Hösten 2017

Programmet innehåller kurser
och arrangemang för föräldrar och
andra närstående till barn, tonåringar
och vuxna med funktionsnedsättning.

Kursprogrammet och möjlighet att
prenumerera på nyhetsbrev finns
på www.habilitering.se

PROGRAM FÖR SEPTEMBER 2017 – FEBRUARI 2018

Programmet innehåller kurser och arrangemang för föräldrar och andra närstående till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning. En del kurser vänder sig även till yrkesverksamma.

För varje kurs finns det angivet vem den riktar sig till. Vid tveksamhet, kontakta kursansvarig. Som närstående räknas inte personliga assistenter och andra yrkesverksamma.

Kurser för närstående och gruppverksamheter anordnas också av andra mottagningar. Det kan du läsa mer om på deras respektive hemsida, som du hittar under mottagningar på **www.habilitering.se**.

Kurslokal

Där inget annat anges genomförs kursen på Rosenlund, Tideliusgatan 12, Stockholm.

Anmälan

Anmälan görs på Habilitering & Hälsas webbplats www.habilitering.se/kalendarium. Efter anmälningstidens utgång skickar vi en bekräftelse med besked om du har fått plats, vägbeskrivning till kurslokalen och dylikt.

Har du redan ett konto i Ping Pong via Adhd-center eller Aspergercenter kan du hitta våra kurser när du loggar in.

Visa hänsyn

Av hänsyn till andra åhörare, kan du inte ta med ditt barn på föredrag och arrangemang som inte riktar sig specifikt till barn.

Undvik starka dofter.

Återbud

Anmäl alltid återbud vid förhinder, så att vi kan erbjuda platsen till någon annan.

Kontrollera datum och lokal

Gå in och titta på hemsidan www.habilitering.se/kalendarium, så att du inte missar eventuella datumändringar eller byte av kurslokal.

Kostnad

Kurserna för närstående är kostnadsfria. En avgift för förtäringen tas ut i samband med heldagskurs.

Ledigt en arbetsdag

Hör efter med Försäkringskassan om möjlighet till tillfällig föräldrapenning. Vi kan lämna intyg då du deltagit.

Centrum för sällsynta diagnoser vid Karolinska Universitetssjukhuset Solna

Under hösten 2017 planeras föreläsningar och temadagar om sällsynta diagnoser. För frågor, kontakta Kristina Gustafsson Bonnier, 08-517 750 97, kristina.gustafsson-bonnier@sll.se. För information och anmälan se www.karolinska.se/sallsyntadiagnoser.

Önskemål och synpunkter

Hör gärna av dig med önskemål och synpunkter till forumfunktionshinder.sllso@sll.se eller 08-123 350 20.

Innehåll

För närstående till barn

1.	Familjen och livet med personliga assistenter i hemmet	5
2.	Skolans stöd till barn med funktionsnedsättning	5
3.	Arbeta med barn och ungdomar som har adhd	5
4.	Appar för språkträning (iPad och Android)	5
5.	Föräldrakraft – att få kraft och ork att räckta till	6
6.	Från checklista till kalender - seminarium om appar som stöd för planering och minne	6
7.	”Du får väl säga som det är” - författarmöte	6
8.	Små barn med hjärnskada	6
9.	”När du ler stannar tiden” - författarmöte	7
10.	Annorlunda barnbarn	7
11.	Struktur och hjälpmedel i vardagen för barn med adhd/add	7
12.	Kognition, inläring och känslor vid epilepsi	7
14.	Introduktion till autism med intellektuell funktionsnedsättning	8
15.	Barn och ungdomar med adhd	8
16.	Föräldrakraft – att få kraft och ork att räckta till	8
17.	Ät- och sväljsvårigheter	9
18.	”Du får väl säga som det är” – författarmöte i Södertälje	9
19.	Små barn med hjärnskada - mor- och farföräldrar	9
20.	Autism ur två perspektiv	9
21.	Struktur och hjälpmedel i vardagen för barn med ADHD/ADD	10
22.	Om autism och stress – konsekvenser och bemötande	10
24.	Temadag om Downs syndrom	11
25.	Språkstörning – vad är det och vad får det för konsekvenser?	11
26.	PODD - tvådagars introduktionskurs	11
27.	Temaeftermiddag om Downs syndrom för mor-och farföräldrar	11
28.	Föräldrakraft – att få kraft och ork att räckta till	12
29.	Epilepsi hos barn och ungdomar	12
31.	Läs- och skrivstöd i surfplatta och dator	12
32.	Litet syskon	13
33.	Stress i ett utmanat föräldraskap	13
34.	Introduktion till intellektuell funktionsnedsättning	13
35.	Sexualitet och intellektuell funktionsnedsättning	13
36.	Arbeta med barn och ungdomar som har adhd	14
37.	Mediciner vid adhd/add	14
38.	Smärta hos personer med funktionsnedsättning	14
39.	Stress i ett utmanat föräldraskap	14
40.	Kommunikationspass	15
41.	Medicinering när man har dubbeldiagnos: autism och adhd/add	15
42.	Hjärnans funktioner och kognitiva utmaningar i vardagen	15

PROGRAM FÖR SEPTEMBER 2017 – FEBRUARI 2018

43.	Autismspektrumdiagnos (Aspergers syndrom) – en introduktion	16
44.	Förstå sorgen och hantera den i vardagen	16

För närstående till ungdomar

1.	Familjen och livet med personliga assistenter i hemmet	5
2.	Skolans stöd till barn med funktionsnedsättning	5
3.	Arbeta med barn och ungdomar som har adhd	5
4.	Appar för språkträning (iPad och Android)	5
5.	Föräldrakraft – att få kraft och ork att räcka till	6
6.	Från checklista till kalender - seminarium om appar som stöd för planering och minne	6
7.	”Du får väl säga som det är” - författarmöte	6
9.	”När du ler stannar tiden” - författarmöte	7
10.	Annorlunda barnbarn	7
12.	Kognition, inläring och känslor vid epilepsi	7
14.	Introduktion till autism med intellektuell funktionsnedsättning	8
15.	Barn och ungdomar med adhd	8
16.	Föräldrakraft – att få kraft och ork att räcka till	8
17.	Ät- och sväljsvårigheter	9
18.	”Du får väl säga som det är” – författarmöte i Södertälje	9
20.	Autism ur två perspektiv	9
22.	Om autism och stress – konsekvenser och bemötande	10
23.	Struktur och hjälpmedel i vardagen för ungdomar med adhd/add	10
26.	PODD - tvådagars introduktionskurs	11
28.	Föräldrakraft – att få kraft och ork att räcka till	12
29.	Epilepsi hos barn och ungdomar	12
31.	Läs- och skrivstöd i surfplatta och dator	12
33.	Stress i ett utmanat föräldraskap	13
35.	Sexualitet och intellektuell funktionsnedsättning	13
36.	Arbeta med barn och ungdomar som har adhd	14
37.	Mediciner vid adhd/add	14
38.	Smärta hos personer med funktionsnedsättning	14
39.	Stress i ett utmanat föräldraskap	14
40.	Kommunikationspass	15
41.	Medicinering när man har dubbeldiagnos: autism och adhd/add	15
42.	Hjärnans funktioner och kognitiva utmaningar i vardagen	15
43.	Autismspektrumdiagnos (Aspergers syndrom) – en introduktion	16
44.	Förstå sorgen och hantera den i vardagen	16

PROGRAM FÖR SEPTEMBER 2017 – FEBRUARI 2018

För närstående till vuxna

4.	Appar för språkträning (iPad och Android)	5
6.	Från checklista till kalender - seminarium om appar som stöd för planering och minne	6
7.	"Du får väl säga som det är" - författarmöte	6
9.	"När du ler stannar tiden" - författarmöte	7
13.	Vuxna med Aspergers syndrom – föreläsning för närstående	8
14.	Introduktion till autism med intellektuell funktionsnedsättning	8
20.	Autism ur två perspektiv	9
26.	PODD - tvådagars introduktionskurs	11
30.	Vuxna med adhd	12
31.	Läs- och skrivstöd i surfplatta och dator	12
38.	Smärta hos personer med funktionsnedsättning	14
40.	Kommunikationspass	15
42.	Hjärnans funktioner och kognitiva utmaningar i vardagen	15
43.	Autismspektrumdiagnos (Aspergers syndrom) – en introduktion	16

1. Familjen och livet med personliga assistenter i hemmet**SEP
8***För föräldrar till barn och ungdomar upp till 18 år med flerfunktionsnedsättning*

Hur blir livet när man har personliga assistenter i hemmet? Hur kan du göra för att få vardagen att fungera? Hur vill du forma ditt och familjens liv? Marita Gustafsson och Rebecca Wrase är mammor till barn med flerfunktionsnedsättning (intellektuell funktionsnedsättning/utvecklingsstörning i kombination med rörelsenedsättning). De är också arbetsledare för barnens personliga assistenter. Under denna dag diskuterar och delar de med sig av sina erfarenheter kring rutiner, informationsöverföring, kompetensutveckling och arbetsledarskap. Du får praktiska och konkreta tips på hur man kan göra.

Tid	8 september 2017, 10.00-15.00
Plats	Ersta konferens, Erstagatan 1K, Stockholm
Kostnad	150 kronor, kaffe och lunch ingår
Ansvarig	Marie Bökman, 08-123 350 21, marie.bokman@sll.se
Sista anmälningdag	13 augusti 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

2. Skolans stöd till barn med funktionsnedsättning**SEP
13***För närstående till barn med funktionsnedsättning, upp till 16 år*

Vad behöver du som är förälder till ett barn med funktionsnedsättning veta om skolan? Vad menar skolan med stöd? Wern Palmius, rådgivare på Specialpedagogiska skolmyndigheten, berättar om hur skolan fungerar, vilka styrdokument skolan arbetar utifrån samt förklarar vilka verktyg skolan använder för att tillgodose behovet av stöd. Förmiddagen riktar sig till föräldrar som har barn som ska börja skolan eller redan går i skolan, från förskoleklass till och med årskurs 9.

Tid	13 september 2017, 09.00-12.00
Ansvarig	Anne Skaarud, 08-123 350 24, anne.skaarud@sll.se
Sista anmälningdag	25 augusti 2017 www.habilitering.se/kalendarium

3. Arbeta med barn och ungdomar som har adhd**SEP
21***För alla intresserade. Ingen föranmälan.*

Föreläsningen ger grundläggande kunskap om adhd med fokus på strategier för dig som arbetar med barn och ungdomar. Du får med dig både strategier och verktyg att använda i ditt arbete. Föreläsare är Emma Sjöström, leg psykolog på Adhd-center.

Tid	21 september 2017, 13.30-16.30
Ansvarig	Tomas Myrberg, 08-123 350 28, tomas.myrberg@sll.se
Plats	Rörstrands konferenscenter, Rörstrandsgatan 5, Stockholm

4. Appar för språkträning (iPad och Android)**SEP
25***För närstående till personer med funktionsnedsättning samt yrkesverksamma*

Vi visar ett granskat urval av appar som lämpar sig för språkträning inom olika områden: ordförråd, ordförståelse, olika begrepp och kategorisering, lyssningsövningar, ljud- och talträning, grammatik, meningsbyggnad, berättande och tidig läs- och skrivinlärning.

Vissa appar kan anpassas med eget innehåll och bilder och vi ger exempel på hur det kan göras. Det kommer även finnas möjlighet att prova på olika appar och diskutera hur man använder dem utifrån olika behov och intressen. Ta gärna med din egen iPad om du har frågor eller vill ha hjälp med någon app du redan har.

Tid	25 september 2017, 13.00-16.30
Plats	StoCKK, Olivecronas väg 7, plan 2
Kostnad	Kostnadsfritt för närstående, yrkesverksamma 900 kr, exkl moms
Ansvarig	Karen Meyer, 08-123 351 50, stockk.slso@sll.se
Sista anmälningdag	10 september 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

5. Föräldrakraft – att få kraft och ork att räkna till**SEP
29***För föräldrar till barn och ungdomar med funktionsnedsättning*

Att vara förälder till ett barn med funktionsnedsättning ställer ofta stora krav. Hur får du kraft att orka och räkna till? Kursen visar hur man kan ta vara på sin tid och energi. Handledare är Britta Lundkvist, beteendevetare och förälder till en ungdom med funktionsnedsättning. Tillsammans med henne arbetar gruppen aktivt för att hitta redskap som ger ökad kraft och styrka.

Tid	29 september 2017, 09.00-16.00
Plats	Ersta konferens, Erstagatan 1K, Stockholm
Kostnad	150 kronor, kaffe och lunch ingår
Ansvarig	Marie Bökman, 08-123 350 21, marie.bokman@sll.se
Sista anmälningdag	3 september 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

6. Från checklista till kalender - seminarium om appar som stöd för planering och minne**OKT
2***För närstående*

Vi diskuterar kring hur man kan tänka vid val av appar som stöd för planering och minne och visar ett urval av appar som är nedladdningsbara i AppStore och Google Play. Vi gör också en jämförelse med förskrivningsbara alternativ. Fokus är textbaserade appar men några appar med bildstöd visas också.

Tid	2 oktober 2017, 13.00-16.30
Plats	StoCKK, Olivecronas väg 7, plan 2
Ansvarig	Karen Meyer, 08-123 351 50, stockk.sls@sll.se
Sista anmälningdag	17 september 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

7. "Du får väl säga som det är" - författarmöte**OKT
2***För alla intresserade*

Christina Renlund är redaktör för boken *Du får väl säga som det är*, som handlar om att vara anhörig. Föräldrar, syskon, mor- och farföräldrar, mostrar, fastrar, morbröder och andra närstående skriver om kärleken och sorgen, om vardagen och om det allra viktigaste i livet – relationer, människovärde och mening. Vi möter Christina tillsammans med några av bokens anhöriga.

Arrangemang inom anhörigveckan.

Tid	2 oktober 2017, 18.00-19.30
Ansvarig	Marie Bökman, 08-123 350 21, marie.bokman@sll.se
Sista anmälningdag	17 september 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

8. Små barn med hjärnskada**OKT
5***För föräldrar till barn 0-2 år med hjärnskada*

Temadag för föräldrar till barn som har en hjärnskada. Det kan vara en hjärnmissbildning, mikrocefali, misstänkt cp-skada eller en centralmotorisk rubbning. Katarina Lindström, barnneurolog på Astrid Lindgrens barnsjukhus, talar om medicinska frågor och om hjärnans funktioner. Medverkar gör också psykologer och specialpedagog vid Tittut spädbarnsverksamhet. Syftet med dagen är att få mer kunskap och att få möjlighet att dela tankar och upplevelser med varandra.

Tid	5 oktober 2017, 09.00-16.00
Kostnad	150 kronor, kaffe och lunch ingår
Ansvarig	Anne Skaarud, 08-123 350 24, anne.skaarud@sll.se
Sista anmälningdag	17 september 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

9. "När du ler stannar tiden" - författarmöte**OKT
5***För alla intresserade*

När du ler stannar tiden är dagboksanteckningar, skrivna till Agnes som har fyllt 13 år. Dagboken till Agnes är en berättelse om omkullkastade drömmar, om att omvärdera vad som är viktigt och om att hitta sig själv. En hoppfull berättelse som påminner om vad som gör en människa till det hon är. Anna Pella, journalist och fotograf och mamma till Agnes berättar om boken och om livet med Agnes och hennes småsyskon. *Arrangemang inom anhörigveckan.*

Tid 5 oktober 2017, 18.00-19.30
 Ansvarig Marie Bökman, 08-123 350 21, marie.bokman@sll.se
 Sista anmälningdag 17 september 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

10. Annorlunda barnbarn**OKT
6***För mor- och farföräldrar till barn upp till 18 år med funktionsnedsättning*

Att få barnbarn är en stor händelse, något som man kan ha längtat efter och som innebär en ny roll i livet. Men vad händer när barnbarnet har en funktionsnedsättning? Under eftermiddagen utbyter vi tankar och erfarenheter kring ett annorlunda mor- och farföräldraskap. Observera att eftermiddagen inte innehåller information om olika diagnoser. Medverkande är Monica Klasén McGrath som skrivit boken *Annorlunda barnbarn* och Ann-Marie Stenhammar, projektledare för webbplatsen Opratrat.se. På Opratrat.se finns filmer och berättelser om vad som kan vara svårt att prata om i familjer med barn med funktionsnedsättning och hur familjemedlemmarnas samtal kan underlättas. *Arrangemang inom anhörigveckan.*

Tid 6 oktober 2017, 13.00-16.00
 Plats Ersta konferens, Erstagatan 1K, Stockholm
 Ansvarig Anne Skaarud, 08-123 350 24, anne.skaarud@sll.se
 Sista anmälningdag 10 september 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

11. Struktur och hjälpmedel i vardagen för barn med adhd/add**OKT
10***För närstående till barn (5-12 år) med adhd/add. Samma utbildning ges även 26 oktober 2017*

Barn med adhd/add har ofta svårt att lära sig vardagsrutiner, passa tider, hålla reda på sina saker och komma ihåg vad de ska göra. Vid denna föreläsning får du ta del av många exempel på hur man kan skapa struktur i vardagen med scheman, tidshjälpmedel, bildstöd och påminnelse-hjälpmedel. Föreläsningen pågår i två timmar, därefter finns det möjlighet att besöka StoCKKs visningsmiljö där du kan se exempel på olika hjälpmedel och annat kognitivt stöd. Under visningstiden kommer även Bildshopen vara öppen, där det går att köpa med sig bildstöd i form av veckoschema, rutinschema, årsschema, packlistor med bilder och olika bildark.

Tid 10 oktober 2017, kl 16.00-19.30 (Visningsmiljön 18.00-19.30)
 Plats StoCKK, Olivecronas väg 7, plan 2
 Ansvarig Karen Meyer, 08-123 351 50, stockk.slso@sll.se
 Sista anmälningdag 26 september 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

12. Kognition, inlärning och känslor vid epilepsi**OKT
11***För föräldrar, andra närstående och för yrkesverksamma*

Många barn och ungdomar med epilepsi har olika typer av svårigheter med inlärning i skolan. Dessa svårigheter är vanligast hos de som har en svårbehandlad epilepsi men kan även ses hos de med en mer kontrollerad form. Psykolog Tomas Adolfsson går igenom hur epilepsi kan påverka kognitionen och hur det i sin tur påverkar inte bara inlärningen, utan också den känslomässiga utvecklingen.

Tid 11 oktober 2017, 13.00-15.30
 Kostnad Kostnadsfritt för närstående, yrkesverksamma 500 kr, exkl moms
 Ansvarig Tomas Myrberg, 08-123 350 28, tomas.myrberg@sll.se
 Sista anmälningdag 24 september 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

13. Vuxna med Aspergers syndrom – föreläsning för närstående**OKT
11***För närstående över 18 år, till vuxna personer med Aspergers syndrom*

Föreläsningsserie i tre delar som riktar sig till närstående över 18 år, till vuxna personer med diagnos inom autismspektrum utan intellektuell funktionsnedsättning.

- 11 oktober Diagnostik inom autismspektrum
- 18 oktober Bemötande och förhållningssätt
- 25 oktober Struktur i vardagen

Tid 11, 18 och 25 oktober 2017, 17.30-20.00

Ansvarig Eva Sturesson, 08-123 355 04, eva.sturesson@sll.se

Sista anmälningdag Senast dagen före respektive föreläsning till aspergercenter.sll.se, med namn och telefonnummer

14. Introduktion till autism med intellektuell funktionsnedsättning**OKT
12***För alla intresserade. Ingen föransmälning*

En introduktion till diagnosen autism kombinerat med intellektuell funktionsnedsättning (utvecklingsstörning) samt en beskrivning av olika former av habilitering vid autism. Föreläsningen hålls av SvenOlof Dahlgren, fil dr och leg psykolog och Catrin Killander, leg logoped och beteendeanalytiker. SvenOlof har under 30 år arbetat inom området barn, ungdomar och vuxna med autism. Catrin arbetar på Stödenheten inom Habilitering & Hälsa. Föreläsningen tar upp historik, diagnoskriterier, orsaker, habilitering och hur man kan förklara situationer som kan uppstå runt en person med autism.

Tid 12 oktober 2017, 18.00-21.00

Ansvarig Tomas Myrberg, 08-123 350 28, tomas.myrberg@sll.se

Plats Rosenlunds aula, Tideliussgatan 12, Stockholm

15. Barn och ungdomar med adhd**OKT
16***För alla intresserade. Ingen föransmälning.*

Föreläsningen ger grundläggande kunskap om adhd hos barn och ungdomar; om symtomen och vad diagnosen innebär, förekomst, orsaker, diagnostik och behandling. Föreläsare är leg psykolog från adhd-center.

Tid 16 oktober 2017, 18.00-20.00

Plats Rosenlunds aula, Tideliussgatan 12, Stockholm

Frågor kurser.adhd.sll.se

16. Föräldrakraft – att få kraft och ork att räcka till**OKT
17***För föräldrar till barn och ungdomar med funktionsnedsättning*

Att vara förälder till ett barn med funktionsnedsättning ställer ofta stora krav. Hur får du kraft att orka och räcka till? Kursen visar hur man kan ta vara på sin tid och energi. Handedare är Britta Lundkvist, beteendevetare och förälder till en ungdom med funktionsnedsättning. Tillsammans med henne arbetar gruppen aktivt för att hitta redskap som ger ökad kraft och styrka. Kursen bygger på att man deltar vid båda tillfällen.

Tid 17 och 24 oktober 2017, 18.00-21.00

Ansvarig Marie Bökman, 08-123 350 21, marie.bokman@sll.se

Sista anmälningdag 17 september 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

17. Ät- och sväljvårigheter**OKT
18***För föräldrar, andra närstående och för yrkesverksamma*

Logopederna Lena Eriksson, Katarina Warming och sjukgymnast Helena Bergqvist ger kunskap om hur normal sväljning går till, vilka svårigheter som kan uppstå hos barn och vuxna med olika funktionsnedsättningar och vilka varningssignaler det finns på att sväljningen inte fungerar som den ska. De går igenom olika bedömnings- och behandlingsmetoder. De tar också upp hur man kan avhjälpa luftvägsstopp.

Tid 18 oktober 2017, 09.00-12.00
 Kostnad Kostnadsfritt för närstående, yrkesverksamma 500 kr, exkl moms
 Ansvarig Tomas Myrberg, 08-123 350 28, tomas.myrberg@sll.se
 Sista anmälningdag 1 oktober 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

18. "Du får väl säga som det är" – författarmöte i Södertälje**OKT
18***För alla intresserade*

Christina Renlund är redaktör för boken *Du får väl säga som det är*, som handlar om att vara anhörig. Föräldrar, syskon, mor- och farföräldrar, mostrar, fastrar, morbröder och andra närstående skriver om kärleken och sorgen, om vardagen och om det allra viktigaste i livet – relationer, människovärde och mening. Vi möter Christina tillsammans med Frank Ekelund, bror till Kristoffer som är vuxen och har Downs syndrom och Imke Janoschek, mamma till Greta, 14 år som har autism, adhd, måttlig intellektuell funktionsnedsättning och epilepsi.

Tid 18 oktober 2017, 18.00-19.30
 Plats Södertälje habiliteringscenter, Lovisinsgatan 3, Södertälje
 Ansvarig Monica Owen, 08-123 357 01
 Sista anmälningdag 1 oktober 2017 till hcsodertalje.slso@sll.se

19. Små barn med hjärnskada - mor- och farföräldrar**OKT
19***För mor-och farföräldrar och andra närstående till barn 0-2 år med hjärnskada*

Som nära anhörig har man funderingar och frågor om barnets hjärnskada samt vad den kan innebära. Katarina Lindström, barnneurolog på Astrid Lindgrens barnsjukhus, talar om medicinska frågor och om hjärnans funktioner. Personal från Tittut spädbarnsverksamhet berättar om och visar sin verksamhet. Syftet med eftermiddagen är att få mer kunskap och att få möjlighet att dela tankar och upplevelser med varandra.

Tid 19 oktober 2017, 13.00-16.00
 Ansvarig Anne Skaarud, 08-123 350 24, anne.skaarud@sll.se
 Sista anmälningdag 10 oktober 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

20. Autism ur två perspektiv**OKT
19***För alla intresserade*

Den här kvällen handlar om Kerstin och Daniel och deras liv ur två helt olika perspektiv. Daniel med diagnosen Asperger syndrom och ett från start väldigt annorlunda sätt att tänka och Kerstin som mamma till Daniel. De berättar hur Daniel utvecklats från att vara en liten kille med en stor problematik till att nu, som ung vuxen, inte bara klara sig själv utan dessutom vara en ambitiös person med ett starkt inre driv och en vilja att lyckas. De beskriver hur de, genom åren, hanterat olika saker och ger ett antal exempel på det som hjälpt Daniel att bli den han är idag.

Tid 19 oktober 2017, 18.00-20.00
 Ansvarig Marie Bökman, 08-123 350 21, marie.bokman@sll.se
 Sista anmälningdag 1 oktober 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

21. Struktur och hjälpmedel i vardagen för barn med ADHD/ADD**OKT
26***För närstående till barn (5-12 år) med adhd/add. Samma utbildning ges även 10 oktober 2017*

Barn med adhd/add har ofta svårt att lära sig vardagsrutiner, passa tider, hålla reda på sina saker och komma ihåg vad de ska göra. Vid denna föreläsning får du ta del av många exempel på hur man kan skapa struktur i vardagen med scheman, tidshjälpmedel, bildstöd och påminnelsehjälpmedel. Föreläsningen pågår i två timmar, därefter finns det möjlighet att besöka StoCKKs visningsmiljö där du kan se exempel på olika hjälpmedel och annat kognitivt stöd. Under visningstiden kommer även Bildshopen vara öppen, där det går att köpa med sig bildstöd i form av veckoschema, rutinschema, årsschema, packlistor med bilder och olika bildark.

Tid	26 oktober 2017, kl 16.00-19.30 (Visningsmiljön 18.00-19.30)
Plats	StoCKK, Olivecronas väg 7, plan 2
Ansvarig	Karen Meyer, 08-123 351 50, stockk.sls@sl.se
Sista anmälningdag	12 oktober 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

22. Om autism och stress – konsekvenser och bemötande**OKT
26***För alla intresserade. Ingen föransmälan*

Många barn och ungdomar med autism och adhd lever med förhöjd stress som kan leda till utbrändhet. Det är därför nödvändigt med kunskap om hur stress kan påverka livskvaliteten. Elisabet von Zeipel beskriver hur man kan förstå och bemöta de ungdomar som stannar hemma från skolan samt vilken hjälp de kan behöva för att komma tillbaka till undervisningen. Kan man med kunskap om stressens betydelse förebygga utbrändhet och hemmasittande? Elisabet är specialpedagog med erfarenhet av utredning av barn och ungdomar med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar samt många års arbete på Aspergercenter. Hon har skrivit boken "Asperger och stress – Inte bara Anna."

Tid	26 oktober 2017, 18.00-20.30
Plats	Rörstrands konferenscenter, Rörstrandsgatan 5, Stockholm
Ansvarig	Marie Bökman, 08-123 350 21, marie.bokman@sl.se

23. Struktur och hjälpmedel i vardagen för ungdomar med adhd/add**NOV
8***För närstående till tonåringar med adhd/add.*

Tonåringar med adhd/add har ofta svårt att passa tider, hålla reda på sina saker och komma ihåg vad de ska göra. Du får ta del av exempel på hur man kan skapa struktur i vardagen med scheman, bildstöd samt hjälpmedel för tid och påminnelse. Du får också tips på stöd vid studier och förslag på appar.

Föreläsningen pågår i två timmar, därefter finns det möjlighet att besöka StoCKKs visningsmiljö där du kan se exempel på olika hjälpmedel och annat kognitivt stöd. Under visningstiden kommer även Bildshopen vara öppen, där det går att köpa med sig bildstöd i form av veckoschema, rutinschema, årsschema, packlistor med bilder och olika bildark.

Tid	8 november 2017, kl 16.00-19.00 (Visningsmiljön 18.00-19.00)
Plats	StoCKK, Olivecronas väg 7, plan 2
Ansvarig	Karen Meyer, 08-123 351 50, stockk.sls@sl.se
Sista anmälningdag	25 oktober 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

24. Temadag om Downs syndrom**NOV
8***För föräldrar till barn 0-2 år med Downs syndrom*

En temadag för nyblivna föräldrar till barn med Downs syndrom. Kerstin Lindholm Wallander, specialist barn- och ungdomsmedicin talar om medicinska frågor. Medverkar gör också psykologer och specialpedagog vid spädbarnsverksamheten Tittut. En förälder berättar hur det kan vara att vara förälder till ett barn med Downs syndrom. Syftet med dagen är att få mer kunskap och att få möjlighet att dela tankar och upplevelser i grupp med andra föräldrar.

Tid	8 november 2017, 09.30-16.00
Kostnad	150 kr, kaffe och lunch ingår
Ansvarig	Anne Skaarud, 08-123 350 24, anne.skaarud@sll.se
Sista anmälningdag	22 oktober 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

25. Språkstörning – vad är det och vad får det för konsekvenser?**NOV
8***För föräldrar till barn med språkstörning*

I samarbete med Talknuten, Afasiförbundet, bjuder vi in till en kväll där logoped Marika Habbe, psykolog Anna Liljestrand och rådgivare/specialpedagog Mia Walther från Resurscenter Tal och Språk vid Specialpedagogiska skolmyndigheten föreläser om språkstörning. Föreläsningen handlar om hur en språkstörning kan yttra sig, hur den påverkar lärande och utveckling, samt hur man kan möta barn och ungdomar där språket inte riktigt bär. Hur kan språkstörning samvariera med andra funktionsnedsättningar och vilken roll spelar de exekutiva funktionerna för språkutveckling och vardagsfungerande?

Tid	8 november 2017, 18.00-21.00
Ansvarig	Anne Skaarud, 08-123 350 24, anne.skaarud@sll.se
Sista anmälningdag	22 oktober 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

26. PODD - tvådagars introduktionskurs**NOV
9***För närstående till personer med funktionsnedsättning samt yrkesverksamma.*

PODD står för Pragmatisk Organisering av Dynamisk Display och är ett kommunikationsmaterial som utgår från typisk språkutveckling och att språket utvecklas genom användning. Det är ett redskap för AKK som med sin språkliga organisation möjliggör för nätverket att ge det stöd och den språkliga stimulans AKK-användaren behöver. Målet är att ge möjligheter till att kunna kommunicera med vem man vill, när man vill och om vad man vill.

Tid	Dag 1: 9 november 2017, 08.30-16.30 Dag 2: 10 november 2017, 08.30-16.30
Plats	StoCKK, Olivecronas väg 7, plan 2
Kostnad	Kostnadsfritt för närstående, yrkesverksamma 2 700 kr, exkl moms
Ansvarig	Karen Meyer, 08-123 351 50, stockk.slso@sll.se
Sista anmälningdag	24 oktober 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

27. Temaeftermiddag om Downs syndrom för mor-och farföräldrar**NOV
9***För mor- och farföräldrar och andra närstående till barn med Downs syndrom*

Som närstående har man funderingar och frågor om barnets funktionsnedsättning. Kerstin Lindholm Wallander, specialist i barn- och ungdomsmedicin, talar om medicinska frågor.

En mor- eller farförälder berättar om hur det är att ha ett barnbarn med Downs syndrom. Personal från Tittut spädbarnsverksamhet berättar om och visar upp sin verksamhet. Syftet med eftermiddagen är att få mer kunskap och att få möjlighet att dela tankar och upplevelser med varandra.

Tid	9 november 2017, 13.00-16.00
Ansvarig	Anne Skaarud, 08-123 350 24, anne.skaarud@sll.se
Sista anmälningdag	22 oktober 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

28. Föräldrakraft – att få kraft och ork att räkna till**NOV
10***För föräldrar till barn och ungdomar med funktionsnedsättning*

Att vara förälder till ett barn med funktionsnedsättning ställer ofta stora krav. Hur får du kraft att orka och räkna till? Kursen visar hur man kan ta vara på sin tid och energi. Handledare är Britta Lundkvist, beteendevetare och förälder till en ungdom med funktionsnedsättning. Tillsammans med henne arbetar gruppen aktivt för att hitta redskap som ger ökad kraft och styrka.

Tid	10 november 2017, 09.00-16.00
Plats	Ersta konferens, Erstagatan 1K, Stockholm
Kostnad	150 kr, kaffe och lunch ingår
Ansvarig	Marie Bökman, 08-123 350 21, marie.bokman@sll.se
Sista anmälningdag	8 oktober 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

29. Epilepsi hos barn och ungdomar**NOV
13***För närstående till barn och ungdomar upp till 18 år med epilepsi och för yrkesverksamma*

Maria Dahlin, barnneurolog och epilepsisköterska Annika Larsson, Neuropediatrika mottagningen vid Astrid Lindgrens barnsjukhus, föreläser om vad epilepsi är och konsekvenser i vardagen. Förmiddagen ger dig ökad kunskap om olika anfallstyper, behandlingsalternativ och hur du kan agera vid kramper.

Tid	13 november 2017, 09.00-12.00
Kostnad	Kostnadsfritt för närstående, yrkesverksamma 500 kr, exkl moms
Ansvarig	Tomas Myrberg, 08-123 350 28, tomas.myrberg@sll.se
Sista anmälningdag	22 oktober 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

30. Vuxna med adhd**NOV
13***För alla intresserade. Ingen föransmälan.*

Föreläsningen ger grundläggande kunskap om adhd hos vuxna; om symtomen och vad diagnosen innebär, förekomst, orsaker, diagnostik och behandling. Föreläsare är leg psykolog från Adhd-center.

Tid	13 november 2017, 18.00-20.00
Plats	Rosenlunds aula, Tideliusgatan 12, Stockholm
Frågor	kurser.adhd.slso@sll.se

31. Läs- och skrivstöd i surfplatta och dator**NOV
16***För närstående till personer med funktionsnedsättning samt yrkesverksamma.*

I detta seminarium presenterar vi olika alternativa/kompensatoriska verktyg som kan stödja personer med läs- och skrivsvårigheter. Vi beskriver även metoder i användandet av kompensatoriska program och appar.

Tid	16 november 2017, 09.00-12.00
Plats	StoCKK, Olivecronas väg 7, plan 2
Kostnad	Kostnadsfritt för närstående, yrkesverksamma 900 kr, exkl moms
Ansvarig	Karen Meyer, 08-123 351 50, stockk.slso@sll.se
Sista anmälningdag	2 november 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

32. Litet syskon**NOV
22***För föräldrar till barn med funktionsnedsättning vars syskon är i förskoleåldern*

Hur är det att vara liten och ha ett syskon med funktionsnedsättning eller kronisk sjukdom? Åsa Nilsson och Eva Forss, kuratorer på habiliteringscenter berättar om sitt arbete med syskongrupper och ger berättelser från små barn 2 till 6 år som har syskon med intellektuell funktionsnedsättning, rörelsehinder, autism och olika kroniska sjukdomar. De visar också sätt som barn kan uttrycka sig på och konkreta verktyg som är användbara för att hjälpa barn att berätta, för att inspirera till samtal som kan stärka barnets identitet och självkänsla.

Tid 22 november 2017, 18.00-20.30
 Ansvarig Marie Bökman, 08-123 350 21, marie.bokman@sll.se
 Sista anmälningdag 5 november 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

33. Stress i ett utmanat föräldraskap**NOV
23***För föräldrar till barn och ungdomar upp till 18 år med adhd/add*

(För föräldrar till barn och ungdomar upp till 18 år med autismdiagnos, hålls motsvarande föreläsning 7 december 2017)

Föräldrar som har barn med adhd/add upplever ofta mer stress i vardagen. Hur förhindrar man då att själv bli utmattad. Vad är viktigt att tänka på när man är förälder till ett barn med adhd/add där tillvaron ofta är prövande för både barn och förälder? Föreläsningen kommer att belysa både risk- och friskfaktorer samt ge tips på hur man hanterar ett föräldraskap som ofta är mer utmanande än vanligt. Kvällens föreläsare Bella Stensnäs, leg psykolog på Stressmottagningen, har under många år arbetat med stressrelaterad ohälsa.

Tid 23 november 2017, 18.00-20.30
 Ansvarig Tomas Myrberg, 08-123 350 28, tomas.myrberg@sll.se
 Sista anmälningdag 5 november 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

34. Introduktion till intellektuell funktionsnedsättning**NOV
24***För närstående till barn upp till 12 år med intellektuell funktionsnedsättning.*

Under dagen går man igenom vad intellektuell funktionsnedsättning innebär, hur man går tillväga för att ställa diagnos samt belyser frågor som rör konsekvenser i vardagen för barnet och familjen. Psykologerna Karin Johansson och Marina af Schultén från Habilitering & Hälsa föreläser och håller i diskussionerna. Det kommer att finnas utrymme för erfarenhetsutbyte med andra föräldrar. Dagen avslutas med besök i StoCKK:s visningsmiljö med exempel på hjälpmedel och konsumentprodukter.

Tid 24 november 2017, 09.00-16.00
 Plats StoCKK, Olivecronas väg 7, plan 2
 Ansvarig Tomas Myrberg, 08-123 350 28, tomas.myrberg@sll.se
 Sista anmälningdag 5 november 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

35. Sexualitet och intellektuell funktionsnedsättning**NOV
29***För föräldrar till barn och ungdomar upp till 18 år med intellektuell funktionsnedsättning*

Föreläsare är leg. psykolog Ellinor Isfors från UNG samtalsgrupper och socionom Tomas Myrberg med mångårig erfarenhet från samma verksamhet. Under kvällen pratar de om hur man kan stötta barns utveckling kring frågor som rör sexualitet. Föreläsningen tar t.ex. upp integritet och ger tips på hur man som förälder kan göra för att lyckas hålla samtal om sexualitet levande.

Tid 29 november 2017, 18.00-20.00
 Ansvarig Tomas Myrberg, 08-123 350 28, tomas.myrberg@sll.se
 Sista anmälningdag 12 november 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

36. Arbeta med barn och ungdomar som har adhd**DEC
6***För alla intresserade. Ingen föranmälan.*

Föreläsningen ger grundläggande kunskap om adhd med fokus på strategier för dig som arbetar med barn och ungdomar. Du får med dig både strategier och verktyg att använda i ditt arbete. Föreläsare är Emma Sjöström, leg psykolog på Adhd-center.

Tid 6 december 2017, 13.30 -16.30
 Ansvarig Tomas Myrberg, 08-123 350 28, tomas.myrberg@sll.se
 Plats Rörstrands konferenscenter, Rörstrandsgatan 5, Stockholm

37. Mediciner vid adhd/add**DEC
6***För närstående till barn och ungdomar upp till 18 år med adhd/add**(För närstående till barn och ungdomar upp till 18 år som har dubbeldiagnos, både autism och adhd/add hålls motsvarande föreläsning den 14 december 2017)*

Även om det inte går att bota adhd/add kan många ha nytta av läkemedel för att lättare kunna koncentrera sig. Medicinering bör alltid kombineras med föräldrautbildning, anpassning av skolsituationen eller andra stödinsatser. Föreläsare är Kerstin Malmberg, överläkare, specialist i barn- och ungdomspsykiatri, med dr som presenterar aktuell kunskap om medicinsk behandling av adhd/add. Hon går igenom vilka preparat som finns, hur de verkar och hur man kan hantera olika biverkningar. Tillfälle ges att ställa frågor samt utbyta erfarenheter om hur medicinerna fungerar.

Tid 6 december 2017, 17.00-19.30
 Ansvarig Marie Bökman, 08-123 350 21, marie.bokman@sll.se
 Sista anmälningdag 12 november 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

38. Smärta hos personer med funktionsnedsättning**DEC
7***För närstående till personer med funktionsnedsättning och för yrkesverksamma*

Hur kan smärtupplevelser påverka vardagen och hur vet vi att en person som har svårt att uttrycka sig har smärta. Hur kan man upptäcka, förstå och behandla smärta hos personer med en funktionsnedsättning? Föreläsare är personal inom Habilitering & Hälsa: Kristina Flynnner och Kerstin Hagström, leg sjukgymnaster samt Åsa Nilsson, kurator.

Tid 7 december 2017, 08.30-12.00
 Kostnad Kostnadsfritt för närstående, yrkesverksamma 500 kr, exkl moms
 Ansvarig Marie Bökman, 08-123 350 21, marie.bokman@sll.se
 Sista anmälningdag 12 november 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

39. Stress i ett utmanat föräldraskap**DEC
7***För föräldrar till barn och ungdomar upp till 18 år med autismdiagnos**(För föräldrar till barn och ungdomar upp till 18 år med adhd/add, hålls motsvarande föreläsning den 23 november 2017)*

Föräldrar som har barn med diagnos inom autismspektrum upplever ofta mer stress i vardagen. Hur förhindrar man då att själv "gå in i väggen"? Vad är viktigt att tänka på när man är förälder till ett barn med ASD där tillvaron ofta är prövande för både barn och förälder? Föreläsningen kommer att belysa både risk- och friskfaktorer samt ge tips på hur man hanterar ett föräldraskap som ofta är mer utmanande än vanligt. Kvällens föreläsare Bella Stensnäs, leg Psykolog på Stressmottagningen, har under många år arbetat med stressrelaterad ohälsa och har tidigare arbetat på Aspergercenter.

Tid 7 december 2017, 18.00-20.30
 Ansvarig Tomas Myrberg, 08-123 350 28, tomas.myrberg@sll.se
 Sista anmälningdag 12 november 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

40. Kommunikationspass**DEC
8***För närstående till personer med funktionsnedsättning*

Kommunikationspass (Personal Communication Passport) en metod för din närstående att själv kunna presentera sig och sitt kommunikationssätt.

För en person med kommunikationssvårigheter behövs hjälpmedel för att kunna presentera sig själv. I ett Kommunikationspass kan man på ett enkelt och tydligt sätt förmedla och föra vidare information som är avgörande för att få ett konsekvent och gott bemötande och bädda för bra kommunikation. Under kursdagen ges först grundläggande information om AKK samt bakgrund och teori om kommunikationspass. Efter lunch arbetar deltagarna praktiskt med att tillverka kommunikationspass under handledning av kursledarna.

Tid 8 december 2017, 09.00-16.00
 Plats StoCKK, Olivecronas väg 7, plan 2
 Ansvarig Karen Meyer, 08-123 351 50, stockk.slso@sll.se
 Sista anmälningdag 24 november 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

41. Medicinering när man har dubbeldiagnos: autism och adhd/add**DEC
14**

För närstående till barn och ungdomar upp till 18 år som har dubbeldiagnos, både autism och adhd/add (För närstående till barn och ungdomar upp till 18 år med adhd/add, hålls motsvarande föreläsning den 6 december 2017)

En stor andel av barn och ungdomar med autism har också en andra diagnos: adhd/add. Vid en sådan andra diagnos kan läkemedel ofta vara till nytta. Men medicinering bör alltid kombineras med föräldrautbildning, anpassning av skolsituationen eller andra stödinsatser. Föreläsare är Kerstin Malmberg, överläkare, specialist i barn- och ungdomspsykiatri med dr, som beskriver medicinering vid adhd/add när barnet också har autism. Hon går igenom vilka preparat som finns, hur de verkar och vilka biverkningar de kan ha. Tillfälle ges att ställa frågor samt utbyta erfarenheter om hur medicinerna fungerar.

Tid 14 december 2017, 17.00-19.30
 Ansvarig Marie Bökman, 08-123 350 21, marie.bokman@sll.se
 Sista anmälningdag 19 november 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

42. Hjärnans funktioner och kognitiva utmaningar i vardagen**JAN
24***För föräldrar, andra närstående och yrkesverksamma*

Rita Ehrenfors föreläser tillsammans med Niklas Håkansson. Rita är leg arbetsterapeut med mångårig erfarenhet inom rehabilitering som verkat för utveckling av hjärnskaderehabilitering under flera decennier. Niklas är 25 år, van föreläsare som är expert på de funktionsnedsättningar han har levt med i 9 år.

Niklas ger beskrivningar om vilka problem han upplever efter ett slag i huvudet 2008. Rita beskriver hur hjärnan fungerar och vad som ligger bakom de olika svårigheterna. De har fokus på kognition och beteende och pratar bland annat om uppmärksamhet, perception, minne och impuls kontroll. De berättar om framgångsfaktorer och hinder under kampen tillbaka efter en skada. Efter en kort paus fortsätter Rita att beskriva olika strategier och metoder för att stödja personer med dessa svårigheter.

Tid 24 januari 2018, 18.00-21.00
 Ansvarig Anne Skaarud, 08-123 350 24, anne.skaarud@sll.se
 Sista anmälningdag 7 januari 2018 på www.habilitering.se/kalendarium

43. Autismspektrumdiagnos (Aspergers syndrom) – en introduktion

FEB
7

För alla intresserade. Ingen föranmälan.

Föredraget ger en introduktion till vad autismspektrumdiagnos utan intellektuell funktionsnedsättning innebär, utifrån vetenskap och ur ett inifrånperspektiv. Föreläsare är SvenOlof Dahlgren, fil dr och leg psykolog, sakkunnig på Autismforum och Jill Söderlund som har Aspergers syndrom.

Tid 7 februari 2018, 18.00-21.00
Plats Rörstrands konferenscenter, Rörstrandsgatan 5, Stockholm
Ansvarig Marie Bökman, 08-123 350 21, marie.bokman@sll.se

44. Förstå sorgen och hantera den i vardagen

FEB
16

För föräldrar till barn och ungdomar upp till 18 år med funktionsnedsättning

Kerstin Edberg är certifierad sorgbearbetningshandledare och mamma till unga vuxna tvillingdöttrar. Flickorna har autism, adhd, utvecklingsstörning och epilepsi. Kerstin pratar om vad sorg är och hur vi kan lära oss att känna igen den och förhålla oss till den i vardagen. Hon berättar också om sin egen personliga resa och delar med sig av sina erfarenheter.

Tid 16 februari 2018, 09.00-12.00
Plats Ersta konferens, Erstagatan 1K, Stockholm
Ansvarig Marie Bökman, 08-123 350 21, marie.bokman@sll.se
Sista anmälningsdag 21 januari 2018 på www.habilitering.se/kalendarium

"Kanel & Kanin och alla känslorna" familjeftermiddag med Dockteatern Tittut

För små och stora barn med funktionsnedsättning i sällskap med syskon, föräldrar, andra närstående och/eller personal.

I samarbete med FUB Stockholm, RBU Stockholm, Autism- och Aspergerföreningen, Svenska Downföreningen och Ung autism bjuder Habilitering & Hälsa in till en familjeftermiddag med barnteater.

Vi bjuder på fika till barn och vuxna och har fiskdamm för små och stora barn.

Tid 2 december 2017 kl 13.00 -15.00. Teatern börjar kl 14.00.
Plats Rosenlunds aula, Tideliussgatan 12, Södermalm
Ansvarig Anne Skaarud, 08-123 350 24, anne.skaarud@sll.se
Sista anmälningsdag 19 november 2017 på www.habilitering.se/kalendarium

Välkommen till Forum Funktionshinder

Forum Funktionshinder är Habilitering & Hälsas informationscenter med bibliotek, frågetjänst, vägledare, kurser och arrangemang. Vi arbetar för att öka kunskapen om funktionsnedsättningar och dess konsekvenser och vänder oss till alla berörda och intresserade

Forum Funktionshinder

Box 170565, 104 62 Stockholm
forumfunktionshinder.sls@sl.se
www.forumfunktionshinder.se

Kurser och arrangemang

08-123 350 20
E-post: forumfunktionshinder.sls@sl.se

Frågetjänst

Telefontid: måndag – fredag, 08.30 - 16.30
08-123 350 10
Texttelefon 08-123 350 40
E-post: forumfunktionshinder.sls@sl.se

Bibliotek

Öppnar under hösten 2017 på Olivecronas väg 7
Se aktuell information på www.habilitering.se/forumfunktionshinder

Våra webbsidor

Här hittar du mycket information.

habilitering.se

funktionshindersguiden.se

autismforum.se

funktion.se